

בס"ד

בְּאֹר

הַיְּהוּדִי וְיִ"ג מִדּוֹת

מִבְּאֵר בְּלִשׁוֹן קִלָּה וּבְרוּרָה

(לפי סדר מחזור ע"מ)

עֵיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מִהַדוּרָה תְּשִׁיעִית

שְׁנַת תְּשַׁע"ד לַפ"ק

(מופץ חינם לזיכוי הרבים)

ביאור שלש עשרה מידות

"אמר רב יהודה: ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חוזרות ריקם (ר"ה יז:). ועוד שם, אמר הקב"ה כשנעשו לפני כסדר תהא אני מוחל להם, ודייקו המפרשים מהלשון **נעשו**, שיש לבון באמירת י"ג מדות להדבק במדות הללו של הקב"ה ולעשות כמוהו. (ריטב"א)

כתב הברכ"י (סי' תקפ"א סק"ד) סליחות ותחנונים צריך לאומכם בנחת ובמתון ובכונה, ואסור להזכיר י"ג מדות שלא בכונה.

יהוה - זו מדת רחמים, שהקדוש-ברוך-הוא מרחם על האדם קדם שיחטא, ומסיעו שלא יבא לידי חטא (ר"ה יז:).

יהוה - רחמים לאחר שחטא ושב בתשובה, שהרי הדין נותן שהנפש החוטאת עונה תשוא, ובכל זאת הקדוש-ברוך-הוא מרחם וסולח. (שם).

א. אל - אף זו מדת רחמים. וכן הוא אומר (תהלים כב, ב): "אלי אלי למה עזבתני" (רש"י שמות לר, ו). והם רחמים גדולים המשפיעים שלא יהיה רצון לחטא. ("חסד אל כל היום").

ב. רחום - הקדוש-ברוך-הוא מרחם שאדם אינו מקבל ענשו בפעם אחת, אלא מיסרו מעט מעט.

ג. וחנון - זו היא מתנת חנם. (בלי תגבלה, אין סוף).

1. אם לאדם אין זכות ולא חוב, הקדוש-ברוך-הוא נותן לו מתנת חנם.

2. אף שאינו הגון, הי"ת מזכהו ומסיעו לשוב בתשובה (ברכות ז).

3. לאדם שעמל בתורה משלם שכרו על עמלו, אפלו שלא מכון להלכה.

ד. ארך - מאריך אפו ואינו ממהר לפרע, שמא יעשה תשובה (רש"י).

ה. אפים - לצדיקים ולרשעים (ערובין כב).

ו. ורב-חסד - לצדיקים חסד, שאין להם זכיות כל-כך (רש"י שמות לר).

ז. ואמת - לשלם שכר טוב לעושי רצונו (שם). ושיכול לתת כל מה שבאמת

רוצה. (הגר"ש פינקוס זצ"ל)

ח. נצר חסד - שומר החסד שהאדם עושה לפניו.

- ט. לְאֶלְפִים - לְשָׁנֵי אֲלָפִים דּוֹרוֹת (שם).
- י. נִשְׂא עֹון - עֲוֹנוֹת אֵלֹהֵי הַדּוֹנוֹת (יומא לו:).
- יא. וּפָשַׁע - פָּשָׁעִים אֵלֹהֵי הַמֶּרְדִּים (שם). שְׂאָדָם עוֹשֶׂה לְהַכְעִים (רש"י).
- יב. וְחֻטָּא - אֵלֹהֵי הַשְּׁגָגוֹת (שם).
- יג. וְנִקְהָ - הִ' יִתְבָּרֵךְ אֶת הָעוֹנוֹת לְשָׁבִים בְּתִשּׁוּבָה, וְלֹא יִנְקָה
לְשֹׂאֵינָן שָׁבִים (יומא פו:).
2. וְעוֹד פֶּרַשׁ רִשְׁי (שמות לד, ז) שְׂאִינוּ מוֹתֵר עַל הָעוֹן לְגִמְרִי, אֲלֹא נִפְרַע
מִמֶּנּוּ מַעַט מַעַט.
3. וּבִסְדּוֹר "הַדֶּרֶת קֹדֶשׁ" בְּאֵר בְּשֵׁם רַבּוּתֵנוּ ז"ל, שְׂמִנְקָה בִּיסוּרִין
לְבַעֲלֵי תִשּׁוּבָה לְמַרְק הָעוֹן.
4. הִקְרָבָן נִתְנָאֵל עַל הָרֹאשׁ (ר"ה יז:) פֶּרַשׁ "שְׂמִנְקָה לְשֵׁב מֵאַהֲבָה".
שְׂכִנְרָאָה לֹא יִצְטָרֵךְ ד' חֲלוּקֵי כִפְרָה שֶׁהֵם לְשֵׁב מִרָאָה.
- וְסִלַּחְתָּ לְעוֹנֵנוּ וְלִחְטֹאֲתָנוּ וְנִחַלְתָּנוּ - פֶּרַשׁ רִשְׁי: "וְנִחַלְתָּנוּ" - וְתִתְּנֵנוּ
לָךְ לְנִחְלָה מִיַּחְדָּת, זוּהִי בְקִשָּׁת "וְנִפְלִינוּ אֲנִי וְעַמִּי" (שמות לג, טז), שְׁלֹא
תִשְׁרָה שְׂכִינְתְּךָ עַל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. (עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ). (שם לד, ט).

תפלה שישד הרב המובהק והכולל החסיד והעניי מוהר"ר חיים בן עטר זצוקלה"ה

לאומרה ביום כפור בעוד שהשליח ציבור אומר ויעבור

(הועתק ממחזור "זכור לאברהם" סוף ח"ב, וכן בסידור "כתר נהורא" בשם הרב הטהור והקדוש ר' חיים בן עטר, וכ' שבכל ארצות המערב נוהגים לאומרה. לראשונה נדפס בספר "תיקון שובבי"ם" לר' משה זכות זצ"ל בשנת ת"ק, ושם הביא לאומרה גם בר"ה קודם אלהי נצור).

יְהִי רָצוֹן מִלִּפְנֵיךָ אֱבִינוּ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵינוּ יְיָדוֹת אֹרֹךְ נִפְשָׁנוּ רִוְחָנוּ וְנִשְׁמָתָנוּ, לְמַעַן
בְּרִיתְךָ אֲשֶׁר כָּרַת לְשִׁלֵּשׁ עֶשְׂרֵה מְדוֹת, שְׂאִינָנוּ חוֹזְרוֹת רִיקָם לְעוֹלָם מִלִּפְנֵיךָ, זְכוֹר
אַהֲבָתָנוּ וְתַבְתָּנוּ וְהִשָּׁב שְׂכִינְתְּךָ לְבֵית מִקְדָּשָׁנוּ וְתַחֲזוֹר לְהִשְׁתַּעֲשֹׂע בְּנוֹ כִּימֵי קֶדֶם,
כִּי קִשָּׁה פְּרִידָתְךָ מִמֶּנּוּ כְּפִרְיָתָהּ נִפְשָׁנוּ מְגוּפָנוּ, הָמוּ מְעִינוּ וְכִלְתָּה נִפְשָׁנוּ אֶל גְּאוּלַּת
שְׂכִינְתְּךָ וְאֵל מְעוֹן קֹדֶשְׁךָ, וְלִרְצוֹנְךָ יִתְּנָה נִכְסֵּפָנוּ, הִנֵּנוּ מִתְחַנְּגִים וּבוֹכִים לִפְנֵיךָ יְיָהּ
אֵב הַרְחֵמָן עַל גְּלוֹת הַשְּׂכִינָה, הוֹשִׁיעָה יְיָהּ שְׂכִינְתְּךָ, וְדַבֵּק נִפְשָׁנוּ בְּאַהֲבָתְךָ הַנְּעִימָה
וְהַעֲרִיבָה עַל נִפְשָׁנוּ רִוְחָנוּ וְנִשְׁמָתָנוּ, וְיִיעִיל מִלִּפְנֵי בְּהִיכָלֶיךָ, אָמֵן, כִּי"ר.

דברי הקדמה נחוצים ומועילים

(הביאור וההוספות ברבם על פי ספר "חיי אדם", השל"ה ב"ש נוחליון", סדור "בית אל", הגר"א, ו"מכתב מאלהיו").

א. כתב מרן ב"שלחן ערוך" סימן תר"ז:

סעיף ב': "ואם מתודה בלחש נכון לפרט החטא".

סעיף ג': "צריך להתודות מעמד, ואפלו כי שמע ליה משליח-צבור והוא התודה כבר-צריך לעמוד". (וכתב הרמ"א בשם הב"י שיתודה בפיו עם הש"צ, ובכה"ח ומ"ב כתבו שכן המנהג בזמננו)

וכתב ה"משנה ברורה": "וטוב שישחה כמו ב"מודים", ולא יסמך על דבר שאם ינטל אותו דבר יפל. ואם סמך, צריך עיון אם יחזור ויתודה. והעמידה צריך להיות עד אחר "על חטאים שאנחנו חייבים עליהם ארבע מיתות בית-דין" וכו'.

ב. לשון ה"חיד"א ("מורה באצבע" סימן ג' אות פח):

"באמירת ודוי יבנע מאד ויתחרט, ויהיה דעתו לשוב, דאי לא הכי הקצף יעלה ויתן יד למקטרג לומר: חזי גברא, אדם חצוף אומר ודוי בלי דעת וחרטה, וכמדבר אל הדיוט, חס ושלום. ומאנה הנחם נפש ירא ה' על הודוי שאומרים בנשימה אחת כמדבר למשרתו, חס ושלום", עכ"ל.

ג. וכן כתב הרב "פלא יועץ" בערך ודוי, וזה לשונו:

"ודוי צריך לזהר בו מדי אומרו אותו, לא יגרע אפלו פעם אחת לאמרו בהכנעה רבה, ובכפיפת ראש, ובקול בוכים ובדמע לב, על מנת שלא לשוב לכסלה. ובהחסיר אלו התנאים-ההעדר טוב ממציאות הרע, כי הוא חצפה ועזות פנים, וכדי בזיון וקצף. כי יחרה אף ה' וקנאתו, כי יאמר: הקריבתי ודוי זה לפחתה, או לאיש כמוד, הירצה או הישא פניו וכו'. אבל נחמתנו בענינו ומעוט ערכנו. על כל פנים חובה

מטלת עלינו להשתדל ברב-עז בכל כחנו, וה' אלהים יעזר לנו". עין שם.
ד. כתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"א ה"א): "וכל המרבה להתנדות ומאריך
 בענין זה הרי זה משבח". (עכ"ל).

ובפרט שזו מצות היום, וכל נדוי ונדוי הוא מקים מצות עשה דאורייתא
 ביום גדול וקדוש זה.

ועוד כתב הרמב"ם (פ"ב ה"ד): "מדרכי התשובה, להיות השב צועק תמיד
 לפני השם בבכי ובתחנונים, ועושה צדקה כפי כחו" וכו'.

ורבנו בחיי באר שהוא חלק מהנדוי, וזה לשונו (בחובת הלבבות, שער
 התשובה פ"ד): "ובכלל הנדוי הוא שיבקש סליחה מה' יתברך", וכן הוא
 בשערי תשובה לרבנו יונה.

ה. ובנדאי שיש לתן הדעת ולזכר, כדי שהתשובה תהיה משלמת צריכים
 אנו עם הנדוי עוד שלשה חלקים הכרחיים לתשובה, והם: **עזיבת
 החטא, חרטה וקבלה לעתיד.** כפי שכתב הרמב"ם (פ"ב ה"ב) וזה
 לשונו: "ומה היא התשובה? הוא שיעזב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו
 (עזיבת החטא), ויגמר בלבו שלא יעשהו עוד, שנאמר: "יעזב רשע דרכו"
 וגו' (קבלה לעתיד), וכן יתנחם על שעבר, שנאמר: "כי אחרי שובי נחמתי"
 (חרטה), ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר:
 "ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו" וגו'. (עי' לח"מ שבאר - יעיד עליו
 וכו', ר"ל, האדם השב, קבל ע"ע בעומק הלב, עד שהוא מעיד עליו את יודע תעלומות,
 כמה רצונו עז שלא לשוב על החטא אף פעם), וצריך להתנדות בשפתיו ולומר
 ענינות אלו שגמר בלבו (נדוי), (עכ"ל).

ומדויק מלשונו הטור שיש לומר בפיו גם את החרטה, עזיבת החטא
 וקבלה לעתיד" ולא רק הנדוי, כי כאשר אדם מוציא בשפתיו ענינים אלו,
 ודאי זה יותר מקירות לבו, ואז יעיד עליו יודע תעלומות שלפי גדל
 חרטתו וקבלתו, לא ישוב לזה החטא לעולם.

וכן דעת רבנו בחיי (חובת הלבבות שער התשובה פ"ד) שעצם הכפרה תלויה
 בהצטרפות כל הארבעה עקרים הנ"ל.

1. וכתב בספר "יסוד ושרש העבודה" (שער האיתון פרק ז):

עקר ודוי הוא לבטא בשפתים ולפרט החטאים נגעי לבבו, אשר ידע איניש בנפשיה. וביחוד בעברות שאדם דש בהם, כגון לשון הרע וכו', הכל צריך האדם לפרט בשפתיו, ולהתחרט בלבו על העבר ולקבל על עצמו להבא בקבלה אמיתית, וגדרים וסיגים, שלא ישוב עליהם עוד בשום אפן. ויכלל הכל בנסח: אשמנו, בגדנו וכו', כי מהראוי לומר הודוי בנסח א"ב, מא' עד ת', כי בזה מתקן כל העולמות שנבראו בכ"ב אותיות, כמובא בספרים. (והספרדים כופלים אותיות מנצפ"ך מטעם הנ"ל). והארי"ז לכתב שיתודה האדם גם על אותם עברות שידע בעצמו שבודאי לא עבר עליהם, כי שמא עבר עליהם בגלגול הקודם וכו'. (עד כאן לשונו).

ועל כן סדרנו, בסייעתא דשמיא, נסח הודוי כלשונו בלשון רבים, וכהטעם הנ"ל, שהוא ודוי כללי, עם באור מתמצת של הודוי וה"על חטא", בסמוך לכל ודוי שאותו יש לכוון כדי שגדע, נבין ונתחרט, על מה שמתודים כדלעיל. וגם הוספנו בודוי מתחת לכל אות את החטאים המצויים, בלשון יחיד, כפי השלחן ערוך הנ"ל בסעיף ב', וכפי "יסוד ושרש העבודה" הנ"ל, שנכון לפרט בשפתים נגעי לבבו אשר ידע איניש בנפשיה.

עצה מעשית ותועלת גדולה - קונטרס זה מיעד להניחו בתוך הסדור, על כן נדפס בגדל מוקטן כגודל הסדור. רצוי לקרוא מתוכו את הודוי והבאור, לכן הוספנו בהוצאה זו את כל הנסח כמו בסדור גם במקומות שאין בהם באור.

כ"כ רצוי מאוד ללמוד הבאור לפני יוה"כ - בעשי"ת, כדי להתבונן בפרוש ולזכרו, שכ"כ הבא"ח (וילך אות כ') וז"ל: "וזהו כל אדם לסדר התפלה והסליחות בינו לבין עצמו מקודם יוה"כ כדי שיכונן מה שהוא מוציא מפיו". וגם צי"ו יסמן כ"א לעצמו נגעי לבבו העיקריים - "לב יודע מרת נפשו", ידגיש בקו וכדו', ויוסיף מילות חרטה, עזיבה קבלה וסיגים לעתיד, לבל יכשל שוב. וכנ"ל. (וכ"כ הכה"ח סי' תר"ז אות י"ד בשם ס"ח - חסידים ראשונים היו כותבים באגרת עונותיהם וכו') כדי להתנודות וכדי שיזכור ויתחרט וינעשה תשובה וכו'.

את הפרוש של הוירוי הכללי הכתוב בלשון רבים מול תבות הוירוי, יש רק לכוון כדי שייבין מה שמתודה. אך את התוספת, פרוט החטאים הכתובים בלשון יחיד מתחת לתבות הוירוי יש לומר בפה וכנ"ל.

אנא יהיה אלהינו ואלהי אבותינו, תבא לפניך תפלתנו ואל תתעלם מלפנו מתחנונתנו, שאין אנחנו עזי פנים וקשי ערף לומר לפניך יהיה אלהינו ואלהי אבותינו צדיקים אנחנו ולא חטאנו. אבל

חטאנו - עברנו עברות בשוגג.

עוינו - עברנו עברות במזיד.

פשענו - עברנו עברות במרד, להכעיס.

אנחנו ואבותינו ואנשי ביתנו:

אשמנו - אשמים אנחנו ואין התנצלות. ויש מפרשים: גרמנו שממון וריקנות לנפשנו (רמב"ן).

אכלתי דברים אסורים: נבלות וטרפות, שקצים ורמשים, טבל ואסורי שביעית, מעשר שני בלא חלול. אכלתי מסעדה שאינה מספקת לבעליה. אכלתי בלא ברכה לפני ולאחריו, ובלי נטילת ידים. אכלתי מחוץ לסכה. אכלתי חמץ בפסח.

בגדנו - לא הכרנו טובה, ואף השבנו רעה תחת טובה להקדוש-ברוך-הוא ולחברינו.

באנו ביאות אסורות (בין בגלגול זה בין בגלגול אחר). בטלתי תלמוד תורתך מעצמי ומאחרים. ברכתך ברכות לבטלה, וברכה שאינה צריכה, ובלי כוונה. בטלתי מצות עשה של קריאת-שמע ובזמנה, ושאר מצות עשה ולא תעשה. בזיתי תלמידי חכמים. בברתי בשבת.

גזלנו - לקחנו בכח מחברינו, או גזל רבים שקשה להשיבו, וגזל שנה. גנבתי. גאיתי. גנבתי דעת המקום ודעת הבריות. גליתי סוד חברי. גליתי פנים בתורה שלא כהלכה. גלחתי פאת הראש והזקן באסור.

דברנו דמי ולשון הרע - דפי - א. אמרנו שעבודתנו לשוא. ב. ויש מפרשים: דפי-דבה רעה על דבר טוב. ג. ויש מפרשים: דו פי, אחד בפה ואחד בלב. ולשון הרע-כפשוטו, שהוא מצוי לרב וחמור מאד.

דברתי כל שאר דבורים אסורים: רכילות, שקרים, דברי מרמה, גבול פה, לצנות, חנפה, מחלוקת, כעס, גאווה, אונאת דברים, הלבנת פנים, דברי משא ומתן בשבת ויום-טוב. דברתי בבית-הקנסת ובבית-המדרש בשעת התפלה ובאמצע לימוד התורה, דברתי אחד בפה ואחד בלב.

העוינו - עותנו וקלקלנו מה שהיה ישר, (את נשמתנו או את אחרים). הקשיתי עצמי לדעת, הרהרתי הרהורים רעים, הסתכלתי במקום ערוה, הסתכלתי בנשים להנות מהן, ועל-ידי כל אלו באתי לידי טמאת קרי. הרמתי ידי על חברי להכותו. הלבנתי פני חברי ברבים. התפללתי בלא כוונה ולא בזמן התפלה, ובשעה שנצרכתי לנקבי. הוריתי הוראה בטעות והקשלתי את הרבים.

והרשענו - גרמנו לאחרים להיות רשעים. ועדתי עצמי לדבר עברה, ועם אחרים.

זדנו - עברנו עברות ברצון וזדון, מתוך רע לב. זלזלתי בכבוד אב ואם ורבותי. זלזלתי בכבוד התורה ולומדיה. זלזלתי בכבוד שבתות וימים-טובים. זלזלתי בתורה ובמצות. זניתי אחר לבי ועיני. זלזלתי וסבאתי.

חמסנו - הכרחנו את חברנו למכור לנו. חללתי השם. חללתי שבת ויום-טוב. חמדתי את מה שאינו שלי. חשדתי בקשרים.

טַפְּלָנוּ שָׁקָר וּמְרָמָה - גִּרְמָנוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַתַּחֲבֵרוֹת הַטּוֹב אֶל הָרַע, שָׁעַל-יָדֵי זֶה נָתַן כַּח לָרַע לְקַטְרֵג. וְכֵן הַתַּחֲבֵרְנוּ וְנִטְפַּלְנוּ לְעוֹבְרֵי עֲבָרָה. טְעִיתִי בְּהוֹרָאָה וּבְדִינִי מְמוֹנוֹת. טַמְטַמְתִּי לְבִי. טַלְטַלְתִּי מְקַצָּה בַּשָּׁבַת, וּמְרָשׁוֹת לְרָשׁוֹת, וְאַרְבַּע אַמּוֹת בְּרָשׁוֹת הָרָבִים.

יַעֲצֵנוּ עֲצוֹת רָעוֹת - לַחֲבֵרֵינוּ, כְּדִי לְהַכְשִׁילָם אוֹ כְּדִי לְהַרְיוֹחַ. יַחְדָּתִי עֲצָמִי עִם נָשִׁים. יִשְׁבָּתִי בְּמוֹשֵׁב לְצִים. יִשְׁנָתִי שְׁנַת שַׁחֲרִית. **כַּזְבָּנוּ** - דִּבְרֵי שָׁקָר וְכָזָב (בֵּין לְתוֹעֵלַת וּבֵין לֹא לְתוֹעֵלַת).

כַּחֲשָׁנוּ - דִּבְרֵי כַחַשׁ וּמְרָמָה (לְתוֹעֵלָתָנוּ).

כְּעֶסְתִּי (שָׁעוֹן חֲמוֹר הוּא, כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה).

כְּפָרְתִי. כְּפִיתִי טוֹבָה (לֵה' יִתְבָּרַךְ וְלַחֲבֵרֵי).

לַצָּנוּ - שַׁחֲזָק וְלַעֲגַל עַל בְּנֵי אָדָם, אוֹ עַל פְּעֻלֹת טוֹבוֹת (שֶׁהוּא מְאַרְבַּע כֶּתוֹת שֶׁלֹא מְקַבְּלִים פָּנֵי שְׂכִינָה, רַחֲמָנָא לִי צִלּוֹ).

לְבִשְׁתִּי שֶׁעֲטָנִי. לֹא קִבַּעְתִּי עֵתִים לְתוֹרָה. לֹא שְׁלַמְתִּי שָׂכָר שְׂכִיר בְּזִמְנִי. לֹא שְׁמַעְתִּי דִּבְרֵי תוֹכְחָה. לֹא דִקְדַּקְתִּי בַּמִּצְוֹת. לֹא כִבַּדְתִּי וְלֹא שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל הוֹרִי וּמוֹרִי. לֹא קָמַתִּי בְּפָנֵי שִׁיבָה. לְפָנֵי עוֹר נָתַתִּי מְכָשׁוֹל. לְקַחְתִּי שַׁחַד. לְוִיתִי בְּרִבִּית. לֹא לָמַדְתִּי הַתּוֹרָה לְשִׁמְיָהּ. לֹא הוֹדִיתִי עַל הָאֱמֶת. לֹא עֲבַרְתִּי עַל מִדּוֹתֵי.

מַרְדָּנוּ - פְּרִיקַת עַל (מַחֲסֵר אֲמוּנָה וְלֹא לְתַאֲבוֹן, וְלָכֵן חֲמוֹר יוֹתֵר).

מְרִינוּ דְּבָרֶיךָ - סָרְבָנוּ לְשִׁמְעַת בְּקוֹל ה' יִתְבָּרַךְ. מְאַסְתִּי בְּתוֹרָה.

נֶאֱצָנוּ - הִכְעֵסָנוּ אֶת ה' יִתְבָּרַךְ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ.

נֶאֱמָנוּ - כָּל אֲסוּרֵי עֲרִיּוֹת וְאַבִּיזוּרֵיהֶם.

נִשְׁבַּעְתִּי לִשְׁוֹא וּלְשָׁקֵר. נִדְרָתִי וְלֹא שְׁלַמְתִּי. נִהְיִיתִי מִהָעוֹלָם-הַזֶּה בְּלֹא בְרָכָה. נִהְיִיתִי מְקוֹל אִשָּׁה וּמִמְרָאָה. נִלְאִיתִי מִמִּצְוֹתֶיךָ.

סָרְבָנוּ - סָרְנוּ מִעֲבוּדַת הַבּוֹרָא וּמִהַדְרֵךְ הַנִּכּוֹנָה.

סָחַרְתִּי בְּדִבְרֵים אֲסוּרִים מִהַתּוֹרָה אוֹ מִדְּרָבָנוּ.

עוֹנֵנוּ - עוֹנוֹת בְּמִזִּיד לְמַלֵּא הַתְּאֵנָה.
עֲבַרְתִּי עַל כָּל תְּשׁוּחִית, עֲבַרְתִּי עַל כָּל תְּשַׁקְצוֹ, עוֹ פָּנִים הֵייתִי.
פִּשְׁעֵנוּ - מֶרֶד, פְּרִיקַת עַל תּוֹרָה וּמִצְוֹת.
פְּגָמֵנוּ - בָּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ (עַל-יְדֵי קָרִי וְכו'), וּבִשְׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ,
וּבַעֲוֹלָמוֹת, עַל-יְדֵי עֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים.
צָרָנוּ - הֵיִינוּ צוֹרָרִים אֶחָד לַחֲבֵרוֹ.
צַעֲרָנוּ אָב וָאִם - כְּפִשּׁוּטוֹ.
צַעֲרָתִי מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנִּי. צַעֲרָתִי בַעֲלֵי חֻבוֹת. צַעֲרָתִי לְאַחֵרִים (אוֹנָאֵת דְּבָרִים)
קִשְׁיֵנוּ עֶרֶף - מִלְּקַבֵּל תּוֹכְחָה, וְלִמְרוֹת שֶׁנֶּעֱנַשְׁנוּ לֹא עֲשִׂינוּ תְּשׁוּבָה,
אֲלֵא תִלְיֵנוּ בַּמִּקְרָה.
רִשְׁעֵנוּ - עֲשִׂינוּ מַעֲשִׂים שְׁעַל-יְדֵי זֶה נִקְרָא רִשָּׁע (הַמֵּרִים יָד עַל חֲבֵרוֹ,
גּוֹזֵל גּוֹזֵל וְכו').
שַׁחַתְנוּ - הִשְׁחַתְתָּה-כָּל דָּבָר עֲרוּהָ וְתוֹלְדוֹתֶיהָ, וְכֵן עֲבוּדָה זָרָה.
שַׁחַתְתִּי זֶרַע קֹדֶשׁ לְבִטְלָה. שְׁנֵאתִי שְׁנֵאת חָנָם.
תַּעֲבָנוּ - מַעֲשֵׂי תוֹעֵבָה (כְּגוֹן: עֲבוּדָה זָרָה, מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת).
תַּאֲוֹתִי לַעֲבֻרוֹת. תִּקְעָתִי כְּפִי וְלֹא קִימָתִי.
תַּעֲיִנוּ - בְּדַרְכָּנוּ וּבִבְחִירָתָנוּ (עַל שֵׁם תוֹעֵה בְּדֶרֶךְ).
וְתַעֲתַעְנוּ - הִתְעִינוּ גַּם אַחֵרִים. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים: וְתַעֲתַעְנוּ-פַּעַל יוֹצֵא,
שָׂאתָה ה' יִתְבָּרַךְ וְנַחֲתָנוּ לְהִשָּׂאֵר תּוֹעִים, כִּי הִבָּא לְטָמֵא-פּוֹתֶחֱתִין לוֹ, וְהִבָּא
לְטָהֵר-מִסִּיעִין בִּידוֹ.
וְסָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים, וְלֹא שׁוּבָה לָנוּ -
מִבְּטָאִים בְּזֶה חֲרָטָה כְּלָלִית, שְׁלֹא תִהְיֶה כְּדֹאִי וְלֹא שׁוּבָה לָנוּ כָּל מָה שֶׁנִּכְשַׁלְנוּ.
וְאִלּוּ בִּחְרָנוּ בְּדִבְרִים אַחֵרִים הַשְּׁוִים לָנוּ, נִחְמָנוּ בַּמִּקְצֵת, אֲבָל אֲנַחְנוּ
סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וְהִחַלְפָנוּם בְּדִבְרִים שְׁלֵא שְׁוִים לָנוּ כָּלֵל.
וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל הַבָּא עֲלֵינוּ, כִּי אָמַת עֲשִׂיתָ וְאַנְחָנוּ
הִרְשַׁעְנוּ:
(בְּנַעֲלִיָּה, עַד כֹּאן, לֹא מִמְּשִׁיכִים "עַל חֲטָא", אֲלֵא מִה שֶׁבִּמְחֻזָּר).

ביאור ה-"על חטא"

גם ודוי זה "על-חטא" דינו כשאר וידוי (טור סי' תר"ז) וממילא צריך לעמוד ג"כ, (כה"ח סי' תר"ז ס"ק כ"ח) וע"כ צריך כפוף וכל שאר דיני וידוי (כנ"ל בהקדמה) וכן מן הראוי להכות על התורה גם ב"על-חטא" שבלחש, (כמבואר בבא"ח וילך י"ח). ומה שאומרים עם השליח ציבור, באשמנו בגדנו נהגו להכות על התורה, וב"על-חטא לא.

מה נאמר לפניך יושב מרום ומה נספר לפניך שוכן שחקים. הלא הנסתרות והנגלות אתה יודע. אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל-חי. אתה חופש כל חדרי בטן, רואה כליות ולב. אין דבר נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך:

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שתרחם עלינו ותמחול לנו את כל-חטאתינו, ותכפר-לנו את כל עונותינו, ותמחול ותסלח לכל-פשעינו:

על חטא שחטאנו לפניך

באנס - שנאנס והכרח לעשות עברה (ולא נזהר להנצל בתחבולות).
עחש"ל בבלי דעת - בשוגג (מחמת שלא למד לדעת הדינים).
עחש"ל בגלוי עריות - כפשוטו, ובאביזריהו (במחשבה, דבור ומעשה).

עחש"ל בדעת ובמרמה - גנבת דעת ואונאת ממון. (יש מפרשים: בידע האסור ומרמה עצמו שמתר).
עחש"ל בהרהור הלב - מחשבות רעות היוצאות מהלב, (גאוה, תאוה, חמדה).

עחש"ל **בַּוְדוּי פֶּה** - מתודה מן השפה ולחוצ, ולא נגע בלבו לחזר בתשובה. ולפי האבודתהם - שמעיו פניו לומר שחטא מבלי לחוש על כבוד קונו.

עחש"ל **בַּזְדוֹן** - במזיד, בכונה.

עחש"ל **בַּחֲזָק יָד** - בכח, שכופה דעתו על אחרים. וכן טענת כ"ח ועצם ידי" (דברים ח, יז). ויש מפרשים: מחזק ידי עוברי עברה.

עחש"ל **בְּטִמְאָת שִׁפְתָּיִם** - גבול פה ודבורי תאנה. (עי' שע"ת לר"י שער ג', רכ"ט, גודל חומרת גבול פה)

עחש"ל **בַּיֵצֶר-הָרַע** - שהניח ליצר-הרע להתגבר עליו. ויש מפרשים: שגרינו יצר-הרע בעצמנו. והרח"פ פי' - שכל יכול אנוס מיצה"ר כסלקא דעתין של איוב.

עחש"ל **בַּיּוֹדְעִים וּבְלֹא יוֹדְעִים** - ביוֹדְעִים להורות ולא מוֹרִים, או לא יודעים ומוֹרִים.

עחש"ל **בַּכַּחַשׁ וּבַכְזָב** מתכחש ולא מקנים הבטחותיו. וכזב - דברי שקר. עחש"ל **בַּלְשׁוֹן הָרַע** - כפשוטו. (המספר והמקבל).

עחש"ל **בַּמְרֵאִית הָעֵינַן** עושה המצות לעיני אחרים, ואין תוכו כבדו. עחש"ל **בַּנֶּשֶׁךְ וּבַמְרֵבִית** - הלואה ברבית. נשך-רבית כספים. ימרבית-באכל. (ועוברים: מלוה ולוה, ערב, עדים וסרסור-מתווך).

עחש"ל **בַּשִּׁיחַ שִׁפְתוֹתָיו** - שיחות בטלות (ובפרט בבית-הכנסת ובתפלה ובצת הלימוד). ויש מפרשים: שיחתנו בתפלה ובברכות ובתורה הם רק מן השפה ולחוצ, (על שם הכתיב (ישעיה כט, יג): "בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני").

עחש"ל **בַּסֵּתֶר** - עובר בהחבא מפחד בני אדם, ועושה עין של מעלה כאינה רואה.

עחש"ל **בַּעֲיֵינֵי רַמּוֹת** - מתגאה בלבו, וכלפי חוץ עושה עצמו עניו.

עחש"ל **בַּמִּתְחוֹן פֶּה** - א. מרבה דברים. ב. מטיח דברים קשים כלפי הבורא. ג. מצדיק מעשיו המקללים.

עחש"ל **בַּצְעָדֵי רַגְלִים לַהֲרֹעַ** - עָצָם הַצְעָדִים הַהוֹלְכִים לַעֲשׂוֹת רָע, או שלא לרצון הבורא.

עחש"ל **בַּקְפִּיצַת יָד** - סוּגֵר יָדוֹ מִלְתֵּן צִדְקָה או עֲזָרָה לְאַחֲרִים.

עחש"ל **בְּרָצוֹן** - כְּפִשׁוּטוֹ-שְׁלֹא בְּאִנּוֹס. או שְׂרוּצָה אֶת הָעֶבְרָה נֹסֶף לַעֲשִׂיהָ.

עחש"ל **בִּשְׁגָגָה** - כְּפִשׁוּטוֹ.

עחש"ל **בִּתְשׁוּמַת יָד** - מְעִילָה בְּפִקְדוֹן.

* * *

על חטא שחטאנו לפניך

בְּתַמְהוֹן לִבִּי - א. אֲטִימוֹת הַלֵּב (רש"י ז"ל). ב. מְתַמִּיָּה עַל צְרוּתָיו. ג. מִפְקֶפֶק בַּדְּבָרִי חֲכָמִינוּ ז"ל, או בְּעֲקָרֵי הַתּוֹרָה.

עחש"ל **בִּשְׁנֵאת חֲנֹם** - כְּפִשׁוּטוֹ. (כְּתַב הַרְמְב"ם ז"ל (הל' רוצח ושמי"ג פ"ו ה"י): כָּל שְׁלֹא דִבֵּר עִם חֲבֵירוֹ שְׁלִשָּׁה יָמִים מִחֲמַת שְׁנֵאָה, עוֹבֵר בִּ"לֹא-תִשְׁנֵא" (ויקרא יט, יז)).

עחש"ל **בְּרַגְלִים מִמֵּהָרוֹת לְרוּץ לְרָעָה** - מִרְאֵה שְׂמֻחָה בְּהִלִּכְתּוֹ לַעֲבֹרָה.

עחש"ל **בְּרַכִּילוֹת** - שְׁטוּעַן דְּבָרִים (אָפְלוֹ שֶׁל אָמֶת) מֵאֶחָד לַשְּׁנִי. או מִגְלַה סוּד חֲבֵירוֹ.

עחש"ל **בְּקִשׁוֹי עֶרֶף** - מִסְרֵב לְקַבֵּל תּוֹכְחָה וּמִלְשׁוּב אָפְלוֹ אַחֵר הַיְסוּרִים. עחש"ל **בְּצִנְאָר עֵתֶק** - גִּנְאָה. (עֲקֻשְׁנוֹת שְׁלִילִית, וְעֲמִידָה עַל רְצוֹנוֹ וְדְבוּרוֹ) עחש"ל **בְּפְרִיקַת עַל** - פְּרִיקַת עַל שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְעַלִּינוּ - עוֹל תּוֹרָה, וְעוֹל מִצְוֹת (אָפְלוֹ עַל מִצְוָה אַחַת).

בְּעִזּוֹת מִצַּח - א. עוֹבֵר עַל רְצוֹן ה' יִתְבָּרֵךְ בְּסִרְבָּנוּת וְעִזּוֹת. ב. מְעִיז פָּנִים נֶגֶד תַּלְמִיד חָכָם או מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ.

עחש"ל בסקור עין - הסתכלות אסורה. (מלשון סקירות. ר"ל סקירות יתירה ואסורה)

עחש"ל בנטית גרון - גאווה הנפרכת בגופו.

עחש"ל במשא ומתן - נוהג שלא באמונה וישר בעניני מקח וממכר.

עחש"ל בלשון תרמית - לשון הרגילה בשקר ורמאות.

עחש"ל בכניסה שלא לשם שמים - אספה שאינה לכבוד ולרצון ה"ת.

עחש"ל ביוהרא - בגאווה.

עחש"ל בטמאת רעיון - מטמא מחשבותיו ברעיונות אסורים.

עחש"ל בחלול השם - גורם בזוי כבוד שמים, כל אחד לפי מדרגתו.

עחש"ל בזלזול הורים ומורים - לא מכבד כראוי אביו, אמו ורבו.

עחש"ל בועוד עברה - כנוס לדבר עברה.

עחש"ל בהוצאת דבה - מוציא שם רע.

עחש"ל בדברים בטלים - שיחת חולין ללא תועלת.

עחש"ל בגאווה ובוז - גאווה וזלזול באחרים.

עחש"ל בגלגול זה ובגלגולים אחרים - כללי.

עחש"ל בבטוי שפתים - עון נדרים ושבועות.

עחש"ל באכילת אסור - מאכלות אסורות.

ועל חטא שחטאנו לפניך במאתים וארבעים ושמונה איברים, ושלוש מאות וששים וחמשה גידים, של גופנו ונפשנו ורוחנו ונשמתנו ונשמה לנשמתנו:

ועל חטא שחטאנו לפניך שגרמנו פגם ומום במאתים וארבעים ושמונה איברים, ושלוש מאות וששים וחמשה גידים, של אחרים, ובגופם ונפשם ורוחם ונשמתם ונשמה לנשמתם: על חטאים שאנחנו חייבים עליהם על

בטול מצות עשה - כגון: תפלין, ציצית, מזוזה, קריאת-שמע.

עחשח"ע על לאו הנתק לעשה - כגון: גזל הנתן לתקן על-ידי השקה.

עחשח"ע על לאו שאין בו מעשה - כגון: הסתכלות אסורה, העלמת עין מאבדה.

עחשח"ע עולה - על בטול מצות עשה, ועל לאו שאין בו מעשה, ולא הנתק לעשה, ועל הרהורי עברה.

עחשח"ע חטאת - על אסורי כרת שעשאו בשוגג.

עחשח"ע קרבן עולה ויורד - על שנשבע לעשות או שלא לעשות, ועבר בשוגג. (ונקרא עולה ויורד כיון שתלוי בעשיר או בעני).

עחשח"ע אשם תלוי - מי שבא לידו ספק כרת.

ואשם נדאי - מי שהיה בידו ממון חבירו וכחש בו ונשבע לשקר.

עחשח"ע מכת מרדות - על כל אסורים דרבנן.

עחשח"ע מלקות ארבעים - על לאו מהתורה שיש בו מעשה, (כגון גלוח בתער, כל שתי שערות לאו בפ"ע)

עחשח"ע מיתה בידי שמים - כגון: האוכל פת בלי הפרשת חלה, פרות טבל, המוציא שכבת זרע לבטלה, העובר על דברי תכמים.

עחשח"ע מיתות משנות - רחמנא ליצלו.

עחשח"ע כרת וערירי - כרת-שימיו נכרתים ומת בקצור ימים. ערירי-בלא בנים, כגון: המבטל מילה, האוכל חמץ בפסח, האוכל ביום-הכפורים, נדה וכו'.

על חטאים שאנחנו חייבים עליהם גלגול בדומם וצומח, וחי בלתי מדבר, וחי מדבר.

על חטאים שאנחנו חייבים עליהם כל מיני יסורים.

על חטאים שאנחנו חייבים עליהם כל מיני ענשים.

עחשח"ע ארבע מיתות בית-דין

סקילה - כגון מחלל שבת, מקלל אביו ואמו.

שרפה - הבא על אשה ובתה.

הרג - רוצח במזיד.

וחנק - הבא על אשת איש, חובל באביו ובאמו.

על מצות עשה, ועל מצות לא תעשה, בין שיש בם קום עשה - מקיים המצוה בפעולה, כגון: תפלין, סכה וכדומה. והלא תעשה רבם עובר בקום ועשה.

ובין שאין בם קום עשה - מקיים המצוה בשוב ואל תעשה, כגון: לשבות בשבת קדש, שומע דברי תורה וכדומה. והלא תעשה כגון: "לא-תשנא את-אחיק בלבבך" (ויקרא יט, יז), "לא-תטר" (שם סט, יח) וכדומה. בין שגלויים לנו ובין שאינם גלויים לנו. את שגלויים לנו כבר אמרנום לפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, והודינו לך עליהם, ואת שאינם גלויים לנו הם גלויים וידועים לפניך. כי הפל גלוי וצפוי לפניך יהוה אלהינו. כמו שנאמר: הנספרות ליהוה אלהינו, והנגלת לנו ולבנינו עד-עולם, לעשות את כל-דברי-התורה הזאת: כי אתה סולחן לישראל ומוחלן לשבטי ישורון. ומבלעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח: אלהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי, עפר אני בחי קל וחומר במיתתי, הרי אני לפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי ככלי מלא בושע וכלימה. יהי רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי שלא אחטא עוד ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך הרבים אבל לא על ידי יסורים וחולאים רעים. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי. (בשם הגר"י הוטנר זצ"ל - מי שחושב שלא מסוגל לא לחטוא כלל הרי הוא כופר ביסוד מיסודות האמונה שיש בחירה חופשית לאדם).

לע"נ יוסף ציון חיים בן רחל ז"ל מרים בת רבקה ז"ל

לע"נ האשה הצדקת ברוריה ע"ה בת עליזה עישה תחי

להזמנת הקונטרס ולהערות, להתקשר לטל': 02-5860142